

אמצעים חריגים למאבק בטרור

מבוא

המאבק בטרור, שהוא מן המשימות החשובות והקשות ביותר שמדינת ישראל מתמודדת עמו, נושא פנים רבות ומטיל על המדינה חובות סותרים: מחד גיסא עליה לעשות את המרב כדי להגן על חיי אזרחיה, ומאידך גיסא שומה עליה שלא לפגוע, אגב אותה הגנה, שלא לצורך או שלא במידה בזכויות האדם היסודיות ובייחוד, בהקשר זה, בזכויות לחירות, לכבוד ולהליך הוגן.

דרך המלך במאבק בטרור, לדעתנו, היא המשפט הפלילי. המשפט הפלילי הוא אמצעי אפקטיבי ומאוזן לטיפול בהפרות חוק, גם אלו מן הסוג החמור ביותר. מדינת ישראל אכן מפעילה רבות את הדין הפלילי נגד חשודים, נאשמים ומורשעים בעברות טרור. עם זאת לרשות המדינה עומדים אמצעים נוספים על אלה שהמשפט הפלילי מאפשר. את האמצעים האלה מפעילה הרשות המבצעת ולא הרשות השופטת, שתפקידה במקרה הזה הוא אך ורק לפקח.

שלושת המאמרים המובאים בספר זה מטפלים כל אחד בנפרד באמצעי שכוה. הראשון מטפל במעצר המנהלי, השני בהריסת בתים והשלישי בגירוש ותיחום מגורים. יש לציין שהספר אינו מתיימר להציג עמדה כללית באשר לאמצעים השונים שמפעילה המדינה כנגד הטרור, וברור שאין הוא ממצה את כל האמצעים הקיימים. הכותבים מציגים שלושה מן האמצעים שהמדינה משתמשת בהם ומציעים ניתוח משלהם מן ההיבט החוקי, הפנימי והבין לאומי ומן ההיבט המוסרי.

לשימוש בשלושת האמצעים מתקשרות שאלות רבות משותפות, לדוגמה שאלת המידתיות בפגיעה בזכויות יסוד בעקבות הפעלת האמצעי; השאלה אם האמצעי עונשי או מניעתי; והשאלה בדבר ההליך ההוגן, בכלל זה השימוש בראיות חסויות או מפוקפקות (למשל, עדויות שמיעה, שאינן קבילות בהליך הפלילי הרגיל).

אחת המסקנות המשותפות היא שהרשויות בישראל נוטות לפנות לאמצעים פוגעניים מדי, והן עושות זאת מהר מדי וכלי שנעשה מאמץ ממשי למצות אמצעים חריפים פחות, כגון האמצעי שיש בו האיזון המיטבי בין זכויות החשוד לבין השמירה על ביטחון הציבור – הדין הפלילי. ואולם בעניין השימוש בשלושת האמצעים המסקנות אינן אחידות: המסקנה באשר להריסת בתים ותיחום מגורים היא שיש לזנוח

את שני האמצעים האלה לחלוטין. לעומת זאת המסקנה באשר למעצר מנהלי היא שקשה לוותר כליל על השימוש בו, אך יש ליישמו במידה ובמקרים נדירים וקיצוניים בהרבה מאלו המקובלים היום.

להשקפתנו, אימוץ ההמלצות ישקף איזון נכון יותר בין אופייה הדמוקרטי הראוי של מדינת ישראל ובין שיקולי הביטחון הלגיטימיים שלה. האיזון הזה יושג בלי שתגרום פגיעה קשה מדי במאבק שהמדינה מנהלת – בצדק ובעקביות – בטרור המופעל נגדה.